

En les llengües de l'Oest, a l'Edat Mitjana és un mot més curiós que freqüent. El regular arcaisme *malvazo* apareix certament alguna vegada, però ben rarament, parlant del mal temps: «cerca la mayor nave trayén otra pocaza / —non sé si li dizién galea o pinaza—, / que si fuessen cuytados de oriella *malbaza*, / en essa estorciessen de la mala pelaza» en Berceo (*Mil.*, 593c); però després en castellà ja només es troba *malvado* i poc freqüent, aquest i tot: a l'Edat Mitjana en el DCEC/DECH només en cito testimonis en tres medievals, des del S. XIII; després apareix una vegada en el lèxic noble en què s'expressa *Don Quixote*; des de llavors es fa mot d'ús corrent, però quasi només en funció de substantiu.

En portuguès no conec de la forma *malvado* exemples anteriors al S. XVI (en què ja en tenim un de Camões, p. ex.), de manera que allà bé podria ser forma presa del castellà; o bé hi hagué una substitució paral·lela, en l'antic *malvaz*, que allà sí que és freqüent en els textos arcaics: «o póboo *malvaz* dos mouros» a la Cantiga 183.8 i molts casos més a les *Cantigas*, en els *Inéditos de Alcobaca* etc.; també *malvazmente* i *malvaz omne* en el *Tratado de las Enfermedades de las Aves de Caça* (fi del S. XIII). En fi l'it. *malvagio* fou sempre un mot de to fortament literari, i no presenta tractament fonètic normal, per tant ha de ser occitanisme o més aviat forma toscanitzada d'un mot de l'Alta Itàlia. Aquest mot és, doncs, un terme gallo-romànic en el sentit més ample de la paraula.

Essent així no hi ha cap dificultat a partir de l'ètimon sòlidament assentat per Schuchardt en els seus estudis model·lics de 1891 (*ZRP*h. xiv, 183) i 1907 (*ZRP*h. xxx, 320-8): MALIFATIUS 'dissortat', mot documentat en inscripcions, com ja va indicar Schuchardt i ho confirma Walde-H. De les dues formes occitanes, *malvatz*, *-aza*, i el fr. *mauvais*, fonèticament només poden correspondre a la base MALIFATIUS. Però d'altra banda és molt natural que, per analogia del nombre il·limitat de participis i adjectius en *-at*, *-ada*, que tenien el cas recte en *-atz*, es vagi crear ben aviat, però secundàriament, un cas oblic *malvat* i un femení *malvada*.

En el català preliterari es degué produir un fenomen paral·lel, car podem comptar amb que la desaparició de la declinació en dos casos no havia estat gaire antiga en la nostra llengua (veg. casos escadussers comentats al llarg d'aquest llibre, p. ex. en *DÉU* o *LLADRE*, i els fets aplegats en el vol. I de les *VidesR*, pp. 13-16, i *LleuresC*, § 33).

És veritat que el fet de no trobar rastre, en la nostra llengua, de la forma normal fonèticament *\*malvau*/*\*malvasa* es podria pendre com un indicatiu que també en la nostra es tracti d'un mot propagat des de la llengua d'oc (tal com en castellà i portuguès), si bé més fortament arrelat i des de més antic. Tanmateix cal tenir en compte que la suposada forma i flexió *malváu*/*-áz* era tan estranya i excepcional que no ens ha de sorprendre que es vagi eliminar del tot i ben de pressa; més que més si ens fem càrrec que poc abans de l'etapa *-y* hi havia encara *-dz* o *-dž* (a través dels quals forçosament s'hagué de passar), i que ja en 60

aquell moment es degué encetar de ple el procés de simplificació analògica amb supressió de la sibilant.<sup>1</sup>

Totes dues explicacions resten possibles, però em decanto per la primera, sobretot tenint en compte que l'aparició de *malvat*, *-ada*, en massa, i en fonts tan refractàries a l'occitanisme com les obres d'Eiximenis, Llull, JRoig etc. no es comprendria gaire si hi hagués hagut imitació occitana.

En el que ja no vacillo és a rebutjar l'explicació, admesa per Schuchardt, que la forma de les llengües hispàniques vingués d'un suposat ll. vg. \*MALIFATUS en lloc de MALIFATIUS (per més que en glosses es trobi algun cop *bonifatius* 'feliç' en lloc del corrent *bonifatius*). De cap manera no es pot treure reforç, per a aqueixa teoria, del fet que en castellà medieval es trobi de cent en quaranta, un verb *malvar* 'enverinar, fer malbé', sobre la raresa del qual m'explico detingudament en el DCEC/DECH (especialment nota 6);<sup>2</sup> aquest caràcter esporàdic i l'absència de cosa paral·lela en català<sup>3</sup> i en les altres llengües romàniques, demostren amb evidència que es tracta d'una creació fracassada, extreta de *malvado* per alguns enamorats d'aquest occitanisme prestigiós.

En l'aspecte semàntic ja no ens cal entretenir-nos explicant el trànsit semàntic de la idea de 'desgraciat' a la de 'dolent': basta recordar el mateix cat. *dolent* 'patidor, sofrent' > 'mal, malvat'; el fr. *méchant* «qui a mauvaise chance» > «malheureux»; i la mateixa desviació semàntica una mica pertot: it. *cattivo*, grec *πovηρός*, angl. *wretched*, romànic comú *miserable* etc. Inútil ja detenir-se a refutar les teories etimològiques insostenibles en què han insistit alguns després de l'explicació donada per Schuchardt i en el meu llibre, car ja ho faig prou en el DECH (III, 789a19-34) i en les notes 8, 9 i 5 d'aquesta obra, a la qual bastarà remetre.

DERIV.: *Malvadesa* [*VidesR*, veg. el gloss.]. *Malvadíria* (rar).

*Malvestat* [Ramon Llull], = occità antic *malvastat*, *malvestat*, derivat regular de l'arcaic i oc. *malvatz* (amb un resultat fonètic de *zt* comparable al cas d'*amistat*, *-ICITATE*), si bé en la variant amb *e*, i en tot plegat, influí el model dels contraposats *honestat*, *potestat* etc.; en català antic el trobem, tant en el sentit abstracte pur de 'qualitat o naturalesa malvada', com en el d'acció malvada o dolenta: «remembrar --- la gran amor que Déus ha feta --- per nós ésser --- mort en la creu --- per oblidar --- aquestes coses, caritat i de la volentat, e entra-hi ira, mala volentat, falsia e *malvestat*», «lo rey havia feta *malvestat* e engan contra lo Leupart» (*Blanq.*, *NCl.* I, 176.10; *Merav.* II, 139); «lo pagés respòs que no faria tanta *malvestat* que negàs ço que son compare li havia graciosament prestat», «viu la *malvestat* de son tresorer --- e li dix --- Oh malvat ---», «no consintria a moltes *malvestats* e arloteries», Eiximenis (*Dotzèn*, *NCl.* VI, 81, 85; *Dones*, f<sup>o</sup> 36v, cf. *EntreDL* I, 240); «net de pecat e de totes *malvestats*», Reixac (trad. *nez et espurgiez*, *Q.*, 199.8 i passim).

Avui és viu encara en el català central, però al-